

Національний університет «Одеська юридична академія»

Робоча група з питань розвитку кримінального права
Комісії по правовій реформі при Президентові України

Робоча група з питань кримінального та кримінального процесуального права
Науково-консультативної ради при Голові Верховної ради України

Південний регіональний центр Національної академії правових наук України
Кафедра кримінального права НУ «ОЮА»

Одеський місцевий осередок ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»

Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції,

*присвяченої 25-річчю утворення
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

**м. Одеса
9 грудня 2022 р.**

«Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія». Одеса, 9 грудня 2022 року. Укладачі: Є.Л. Стрельцов, В.П. Кедик. Відп. редактор Є.Л. Стрельцов. Одеса: ПРЦ НАПрН України, НУ «ОЮА», 09.12.2022. – 214 с.

У збірнику представлені тези доповідей та повідомлень, які були оприлюднені на міжнародній науково-практичній конференції «Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану», присвяченій 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія», яка відбулась 9 грудня 2022 року на базі Південного регіонального центру Національної академії правових наук України та кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія». Збірник розрахований на науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів, магістрантів та студентів, практичних працівників, всіх, кого цікавлять сучасні проблеми кримінального права.

Відповідальний за випуск:
д.ю.н., професор Є.Л. Стрельцов

Тези друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст поданого матеріалу несуть автори.

<i>Сотула О.С.</i> ПРОБАЦІЯ ЩОДО ЗАСУДЖЕНИХ, ЯКІ УМОВНО-ДОСТРОКОВО ЗВІЛЬНЕНІ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ В ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНІ.....	49
<i>Туляков В.О.</i> УКРАЇНСЬКЕ МАЙБУТНЄ ПІДНЕСЕННЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА: ВІД АПРОКСИМАЦІЇ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ДО ГАРМОНІЗАЦІЇ САНКЦІЙ.....	52
<i>Горбачова І.М.</i> КАРАНІСТЬ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА.....	58
<i>Гуртовенко О.Л.</i> УМОВНІСТЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА: ПОСТАНОВКА ПИТАННЯ.....	61
<i>Кедик В.П.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ КОНСТИТУЦІЙНИХ (ОСНОВНИХ) ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....	68
<i>Колодін Д.О.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО МІЖНАРОДНІ ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ВИБОРЧОГО ПРАВА.....	71
<i>Коломієць Ю.Ю.</i> ДІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....	74
<i>Kuzmin E.E.</i> CHANGING CRIMINAL LEGISLATION DURING A STATE OF EMERGENCY.....	77
<i>Мирошниченко Н.А.</i> ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ ДО НЕПОВНОЛІТНІХ ПРАВОПОРУШНИКІВ.....	80
<i>Ободовський О.В.</i> ПРО КВАЛІФІКАЦІЮ ТРИВАЮЧИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЗА ОЗНАКОЮ ЇХ ВЧИНЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.. ..	82
<i>Павлова Т.О.</i> РОЛЬ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО АБО ВОЄННОГО СТАНУ.....	85
<i>Політова А.С.</i> КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА РЕПРОДУКТИВНЕ НАСИЛЬСТВО В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ.....	88
<i>Степаненко О.В.</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА З КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ.....	92
<i>Timofieieva L.</i> EUROPEAN VALUES AND PRINCIPLES IN THE CRIMINAL LAW POLICY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WAR.....	94

ПРОБАЦІЯ ЩОДО ЗАСУДЖЕНИХ, ЯКІ УМОВНО-ДОСТРОКОВО ЗВІЛЬНЕНІ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ В ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНІ

Сучасний стан адаптації законодавства України до правової системи Європейського Союзу дає змогу визначити проблеми, з якими стикається Україна, та запропонувати підходи до підвищення ефективності цього процесу.

За словами заступника Міністра юстиції України Дениса Чернишова, «Ефективність системи полягає в мінімізації рецидивної злочинності. Щоб засуджені не поверталися до місць позбавлення волі, їх потрібно ресоціалізувати в суспільство, щоб бути нормальними громадянами. Зворотний бік медалі – створення умов праці для працівників. Адже вони роками працюють у колоніях, і їх треба поважати, міняти умови праці» [1, с. 7].

Для виконання завдань пробації розширюється обсяг повноважень працівників пробації: вони набувають статусу учасника кримінального провадження з відповідними правами, обов'язками та відповідальністю; вони мають право безкоштовно отримувати від будь-кого інформацію, необхідну для виконання завдань пробації; відвідувати в будь-якому місці і на будь-якій території осіб, до яких застосовано пробацію, або викликати їх і отримувати від них пояснення [2]. Закон України «Про пробацію» визначає пробацію як систему наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду та відповідно до закону до засуджених, виконання окремих видів кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі. , та надання суду характеризуючих відомостей обвинуваченого [3].

Невід'ємною частиною цієї діяльності є соціальне дослідження клієнтів пробації, запровадження системи реабілітаційних та виправних програм для осіб, які зазнали альтернативних позбавленню волі покарань, а також волонтерських програм, заходів постпенітенціарної профілактики.

Статтею 13 Кримінального кодексу України [4] та статтею 6 Закону України «Про пробацію» [3] визначено, що уповноважений орган з питань пробації в межах своїх повноважень забезпечує:

- нагляд за засудженими, звільненими від відбування покарання з випробуванням, вагітними жінками, звільненими від відбування покарання, та жінками, які мають дітей віком до трьох років;
- виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, громадські та виправні роботи;
- реалізація пробаційних програм для осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням;
- проведення соціально-виховної роботи із засудженими, які підлягають пробації;
- здійснення заходів щодо підготовки осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення;
- направлення засуджених до місць обмеження волі для відбування покарання у виправних центрах;
- здійснення інших визначених законом заходів, спрямованих на виправлення засуджених та попередження вчинення ними повторних кримінальних правопорушень [3, 4].

З дванадцяти функцій служб пробації, визначених Правилами пробації Ради Європи, вісім покладено на орган пробації України (за винятком програм відновного правосуддя,

роботи з жертвами злочинів, засудженими іноземцями та умовно-достроково звільненими з місць позбавлення волі). Відсутність цих функцій зумовлена, перш за все, невизначеністю таких відносин у правовій системі України.

Зокрема, найбільше питань викликає відсутність випробування засуджених, умовно-достроково звільнених з місць позбавлення волі.

Інша ситуація в системі кримінального права Польщі, де пробація здійснюється у формі умовного припинення провадження, умовного відстрочення виконання вироку та умовно-дострокового звільнення [5, с. 130].

Відмінність відстрочки виконання покарання від умовно-дострокового звільнення зводиться до визначення процесуальних норм та правових наслідків їх оскарження. Перевага відстрочки відбування покарання полягає в тому, що правопорушник має опіку та знає альтернативу позбавленню волі, що може сприяти його реабілітації, спонукаючи до виконання умов випробувального терміну [6, с. 63].

Засуджені, умовно-достроково звільнені з місць позбавлення волі, як правило, не мають ні квартири, ні матеріальних засобів, ні можливості працевлаштування. Якщо вони не готові повернутися в суспільство і не отримають допомоги, коли вийдуть з в'язниці, вони повернуться туди, де їх очікують, і зможуть отримати допомогу та відчуття безпеки, що є лише за крок від повернення до злочинності та в'язниці. Після звільнення такі засуджені дуже часто стикаються з несприятливим ставленням суспільства (так звана стигматизація).

Перевірка осіб, умовно звільнених з місць позбавлення волі, здійснюється переважно під контролем працівників пробації.

Переваги застосування пробації для таких засуджених:

- заохочує, а не озлоблює засудженого;
- наголошує на попередженні протиправної поведінки шляхом заохочення до правомірної поведінки;
- захищає суспільство і водночас запобігає злочинам;
- допомагає уникнути руйнівних наслідків для особи, до яких часто призводить ув'язнення. Він не викликає різких змін у звичках, не руйнує сімейні зв'язки, контакти з друзями чи економічну незалежність;
- виправити злочинця таким методом набагато дешевше, ніж тримати його у в'язниці;
- забезпечує відсутність соціальної стигматизації та мінімальний ризик рецидиву [7, с. 24–25].

Висновки. Видається доцільним запровадити в кримінальному законодавстві України пробацію для засуджених, умовно-достроково звільнених з місць позбавлення волі.

Список використаних джерел:

1. Чернишов Д. Нові виклики системи. *Закон і обов'язок*. № 37/3339. 25 вересня 2017 року. С. 7.
2. Про затвердження Типового положення про уповноважений орган з питань пробації та Типового положення про сектор ювенальної пробації : Наказ Міністерства юстиції України від 18 серп. 2017 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1030-17> (дата звернення: 10.08.2022).
3. Про пробацію : Закон України від 05 лют. 2015 р. № 160-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/160-19> (дата звернення: 10.08.2022).
4. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11 черв. 2003 р. № 1129-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (дата звернення: 10.08.2022).
5. Marek A. Podstawy prawa karnego i prawa wykroczeń dla studentów administracji. Toruń : Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa, 2009. 202 s.
6. Bałandynowicz A. *System probacji – kary średniej mocy i środki wolności dozorowanej jako propozycja sprawiedliwego karania. Prokuratura i prawo*. 2005. Nr 12. S. 38–65.
7. Pierzchała K. *Przestępstwo. Probacja alternatywą dla kary pozbawienia wolności. Probacja*. 2011, nr 4. S. 5–26.